Marc teòric per a les avaluacions de diagnòstic

Competència en comunicació lingüística en llengua anglesa 4t EP

setembre 2023

GOIB
CONSELLERIA EDUCACIÓ I UNIVERSITATS
INSTITUT AVALUACIÓ I QUALITAT SISTEMA EDUCATIU

Contingut

Institut d'Avaluació del Sistema Educatiu (IAQSE) 3

Avaluació diagnòstica 3

Procés d'avaluació 3

Proves d'avaluació 4

Competències específiques 5

Tipus d'ítems 6

Dimensions de la competència 11

Situacions de comunicació: la competència en el seu context 11

Destreses 11

Processos cognitius: comprensió oral i escita 12

Propietats textuals 14

Consideracions sobre la rúbrica d'expressió escrita 17

Matrius d'especificació 17

Exemples d'estímuls i d'ítems 19

Estructura de les proves 21

Índex d'il·lustracions 23

Índex de taules 23

Bibliografia 24

Institut d'Avaluació del Sistema Educatiu (IAQSE)

L'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears -IAQSE- és l'òrgan de coordinació, de consulta i tècnic de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, que actua sota la dependència directa de la Direcció General de Planificació, Ordenació i Centres, amb l'objectiu de dur a terme tasques d'anàlisi i avaluació externa del sistema educatiu de les Illes Balears.

Aquest Institut és també l'òrgan encarregat de proporcionar informació rellevant sobre el grau de qualitat del sistema educatiu de les Illes Balears a l'Administració educativa, als òrgans de participació institucional, als diferents sectors de la comunitat educativa i a la societat en general.

Avaluació diagnòstica

D'acord amb la Llei orgànica 3/220 de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006 de 3 de maig d'Educació (LOMLOE) tots els centres educatius han de realitzar proves diagnòstiques, de forma anual en un curs estratègic intermedi en cadascuna de les etapes d'escolarització obligatòria (4t d'EP i 2n d'ESO). Aquestes avaluacions són competència de l'IAQSE i es realitzaran amb caràcter censal tenint en consideració el marc comú d'avaluació descrit en aquest document. Aquestes avaluacions seran útils per realitzar un diagnòstic de les competències adquirides per l'alumnat, i permetran informar, formar i orientar els centres educatius, el professorat, l'alumnat i les seves famílies, així com al conjunt de la comunitat educativa. La LOMLOE recull que a partir d'aquestes avaluacions es comprovi almenys el grau de domini de la competència en comunicació lingüística i de la competència matemàtica. Amb aquesta finalitat, aquest document inclou els marcs d'avaluació de les competències específiques de les àrees i matèries de Llengua catalana i literatura i Llengua catalana i literatura.

Procés d'avaluació

Per aconseguir la finalitat diagnòstica individualitzada esmentada a l'apartat anterior, les avaluacions de diagnòstic es dirigeixen al mesurament del grau de consecució de les **competències específiques**, ja que aquestes es troben lligades de forma més immediata i propera a l'experiència diària a l'aula en un currículum articulat en àrees i matèries. D'aquesta manera, les proves de les competències seleccionades es dissenyen a partir d'un marc comú d'avaluació al qual s'incorporaran, com a element curricular de referència avaluativa competencial, les competències específiques de l'àrea o matèria avaluada, en el seu nivell corresponent.

La millora i l'equitat de l'educació exigeix la selecció de variables de context que permetin la interpretació adequada dels resultats, per aquest motiu és necessari considerar els contextos socioculturals de l'alumnat i dels centres per poder explicar-los. Aquesta consideració es duu a terme amb instruments d'anàlisi del context educatiu on es desenvolupa el provés d'ensenyament i aprenentatge.

A la taula següent, resumim els elements curriculars que serveixen de referent per a aquesta avaluació:

Procés d'avaluació	Referent

Avaluació de diagnòstic	• Competències específiques • Criteris d'avaluació vinculats a les competències específiques • Context educatiu

Taula 1. Elements curriculars

Proves d'avaluació

Els instruments d'avaluació externa són proves estandarditzades, elaborades amb la finalitat de mesurar el grau de desenvolupament competencial de l'alumnat, juntament amb qüestionaris de context que permeten analitzar i interpretar de forma adequada els resultats de l'avaluació. Aquestes proves es dissenyen amb l'objectiu de verificar les hipòtesis de fiabilitat i validesa per mesurar la competència corresponent. Les proves externes són més precises en el mesurament dels nivells de rendiment intermedis; no obstant això, s'obté major error de mesurament i menor precisió en la definició dels nivells extrems de l'escala. Per això, habitualment l'instrument principal de mesurament de l'adquisició d'una competència en l'alumnat de primària i secundària són les proves de nivell competencial, en les quals l'alumnat se sotmet a situacions realistes en les quals ha de respondre a diverses qüestions relacionades amb aquest plantejament on ha de posar en joc les competències adquirides. A l'hora de dissenyar-les s'ha de tenir en compte no només els continguts competencials avaluats, sinó també un format adequat a l'aplicació i codificació, així com el context en el qual s'empren.

Les **competències específiques**, recollides amb aquest nom en l'actual llei educativa, es componen de continguts, destreses i actituds, i les tres, encara que en diferent proporció (atès que els continguts i les destreses es poden objectivar millor en aquestes proves que les actituds) han de ser tingudes en compte en l'avaluació de les competències.

A més, les situacions que les proves han de plantejar han de ser percebudes per a l'alumnat de forma propera i atractiva, de manera que, d'una banda, el plantejament sigui estimulant i, per un altre, que s'accentuï el caràcter competencial de l'avaluació, sempre vinculada a la resolució de situacions reals o simulades.

Els centres s'estabiliran les mesures més adequades perquè les condicions de realització de les proves s'adaptin a les necessitats de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu. Les mesures podran incloure adaptacions d'accés i organitzatives que podran afectar al format i presentació de les proves, així com al temps i espai de realització.

Aquest alumnat ha de ser avaluat d'acord amb aquesta adaptació i nivell corresponent. Com que l'IAQSE realitza anàlisis estadístiques, els centres han de considerar si els resultats d'aquest alumnat s'han de tenir en compte per al càlcul de les dades globals. També amb aquells alumnes que presentin greus manques lingüístiques en la llengua d'aplicació de la prova per haver-se incorporat tardanament al sistema educatiu espanyol. L'equip psicopedagògic i d'orientació de cada centre educatiu, juntament amb el tutor o tutora i el professorat de suport de l'alumne o alumna han de garantir l'adequació de les condicions i els recursos per a la realització d'aquestes avaluacions i, si escau, han d'elaborar els informes corresponents, segons les indicacions l'IAQSE. En l'elaboració d'aquestes adaptacions es tindran en compte els principis del Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA).

Competències específiques

L'avaluació diagnòstica se centra en les competències específiques de l'assignatura de Llengua estrangera relacionades amb els criteris d'avaluació del 4t curs d'EP, mostrats a la taula següent:

Competència específiques		Segon cicle: criteris d'avaluació	
1	Comprendre el sentit general i la informació específica i predictible de textos breus i senzills, expressats de manera clara i en la llengua estàndard, fent ús de diverses estratègies i recorrent, quan sigui necessari, a l'ús de diferents tipus de suport, per desenvolupar el repertori lingüístic i per respondre a necessitats comunicatives quotidianes	**1.1.**	Reconèixer i interpretar el sentit global, així com paraules i frases prèviament indicades en textos orals, escrits i multimodals breus i senzills sobre temes freqüents i quotidians de rellevància personal i pròxims a la seva experiència,així com de textos de ficció adequats al nivell de desenvolupament delsalumnes, expressats de manera comprensible, clara i en llengua estàndard a través de diferents suports.
		1.2.	Seleccionar i aplicar de forma guiada estratègies adequades en situacions comunicatives quotidianes i de rellevància per als alumnes per captar el sentit global i processar informacions explícites en textos breus i senzills sobre temes familiars
2	Produir textos senzills de manera comprensible i estructurada,mitjançant l'ús d'estratègies com la planificació o la compensació, per expressar missatges breus relacionats amb necessitats immediates i respondre a propòsits comunicatius quotidians	**2.1.**	Expressar oralment frases curtes amb informació bàsica sobre assumptes quotidians i de rellevància per als alumnes, utilitzant de forma guiada recursos verbals i no verbals, parant esment al ritme, l'accentuació i l'entonació.
		2.2.	Redactar textos molt breus i senzills, amb adequació a la situació comunicativa proposada, a partir de models i a través d'eines analògiques i digitals, usant estructures i lèxic elemental sobre assumptes quotidians i de rellevància personal per a l'alumne.
		2.3.	Seleccionar i aplicar de forma guiada estratègies per produir missatges breus i senzills adequats a les intencions comunicatives usant, amb ajuda, recursos I suports físics o digitals en funció de les necessitats de cada moment.
3	Interactuar amb altres persones usant expressions quotidianes, recorrent a	**3.1.**	Participar en situacions interactives breus i senzilles sobre temes quotidians,

	estratègies de cooperació i emprant recursos analògics i digitals, per respondre a necessitats immediates del seu interès en intercanvis comunicatius respectuosos amb les normes de cortesia		de rellevància personal i pròxims a la seva experiència, preparades prèviament, a través de diversos suports, amb l'ajut de recursos com ara la repetició, el ritme pausat o el llenguatge no verbal, i mostrant empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital.
		3.2.	Seleccionar i utilitzar, de forma guiada i en situacions quotidianes, estratègies elementals per saludar, acomiadar-se i presentar-se; expressar missatges breus; i formular i contestar preguntes senzilles.
4	Intercedir en situacions predictibles, usant estratègies i coneixements per processar i transmetre informació bàsica i senzilla, amb la finalitatde facilitar la comunicació	**4.1.**	Interpretar i explicar textos, conceptes i comunicacions breus i senzilles, de forma guiada, en situacions en les quals atendre la diversitat, mostrant empatia i interès pels interlocutors i pels problemes d'enteniment en el seu entorn més pròxim, amb l'ajut de diversos recursos i suports.
		4.2.	Seleccionar i aplicar, de forma guiada, estratègies elementals que ajudin a crear ponts i facilitin la comprensió i producció d'informació i la comunicació, usant, amb ajuda, recursos i suports físics o digitals en funció de les necessitats de cada moment.
5	Reconèixer i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües, reflexionant sobre el seu funcionament i identificant les estratègies i coneixements propis, per millorar la resposta a necessitats comunicatives concretes en situacions conegudes	**5.1.**	Comparar i contrastar les similituds i diferències entre diferents llengües reflexionant, de forma guiada, sobre aspectes bàsics del seu funcionament.
		5.2.	Utilitzar i diferenciar, de forma guiada, els coneixements i estratègies de millora de la seva capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera, amb suport d'altres participants i de suports analògics i digitals.
		5.3.	Registrar i aplicar, de manera guiada, els progressos i dificultats elementals en el procés d'aprenentatge de la llengua estrangera, reconeixent els aspectes que ajuden a millorar i participant en activitats d'autoavaluació i coavaluació, com les que es

			proposen en el Portfolio Europeu de les Llengües (PEL).
6	Apreciar i respectar la diversitat lingüística, cultural i artística a partir de la llengua estrangera identificant i valorant les diferències i semblances entre llengües i cultures,per aprendre a gestionar situacions interculturals	**6.1.**	Actuar amb respecte en situacions interculturals, identificant i comparant semblances i diferències elementals entre llengües i cultures, i mostrant rebuig enfront de discriminacions, prejudicis i estereotips de qualsevol tipus en contextos comunicatius quotidians i habituals.
		6.2.	Reconèixer i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera com a font d'enriquiment personal, mostrant interès per comprendre elements culturals i lingüístics elementals i habituals que fomentin la convivència pacífica i el respecte pels altres.
		6.3.	Seleccionar i aplicar, de forma guiada, estratègies bàsiques per entendre i apreciar els aspectes més rellevants de la diversitat lingüística, cultural i artística

Taula 2. Competències específiques de l'assignatura de Llengua estrangera relacionades amb els criteris d'avaluació del 2n cicle d'EP

Tipus d'ítems

Per dur a terme aquesta avaluació s'ha d'emprar proves en les quals es combinin diferents formats d'ítems per configurar les unitats d'avaluació. Es tracta de proves constituïdes a partir de casos que serveixen com a base per a la interrogació i que, en la mesura del possible, remeten a situacions similars a les quals l'alumnat pot trobar en la seva vida personal o social.

A cada unitat d'avaluació es presenta una situació o cas mitjançant un estímul a partir del com es planteja un conjunt de qüestions que s'enquadren en algun dels següents formats:

1. **Ítems de resposta tancada**

Els ítems de resposta tancada són aquells que no requereixen d'una elaboració o construcció per part de la persona que realitza la prova, sinó que solament precisen que aquesta seleccioni una opció d'entre diverses ofertes, relacioni diferents possibilitats, ordeni certes opcions, etc. Per la seva alta objectivitat en la codificació, aquests ítems són els més emprats en les proves d'avaluació externa si bé, per si sols, no poden avaluar certs processos cognitius, per la qual cosa s'ha de buscar una presència equilibrada dels diferents tipus d'ítems en les proves de nivell competencial. En general, les respostes a aquests ítems es consideraran solament com a correctes o incorrectes, encara que també és possible contemplar, en una escala de resposta graduada, opcions

de resposta parcialment correcta. Aquesta tipologia d'ítem es desglossa en la classificació següent.

- **D'opció múltiple**: es presenta un enunciat amb diverses alternatives de les quals només una és correcta.

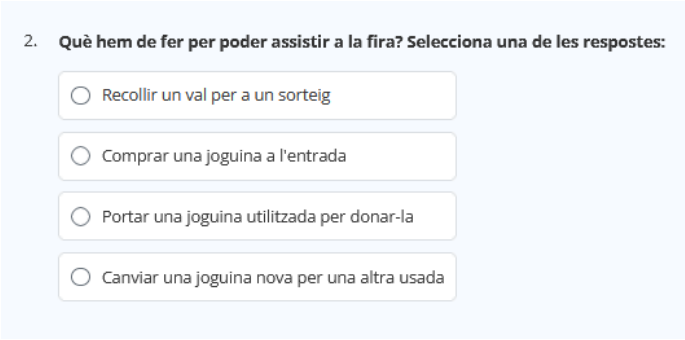

Imatge 1. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple.
Font: prova pilot de l'Avaluació General del Sistema de 6è d'EP, Competència lingüística en llengua catalana, Instituto Nacional de Evaluación Educativa (INEE), 2023

- **D'opció múltiple complexa**: poden tenir els plantejaments següents:
  - conjunt d'afirmacions amb **resposta dicotòmica**, és a dir, a cadascuna de les quals ha de respondre's triant entre dues alternatives: vertader/fals, sí/no, causa/conseqüència, etc. És important que cadascuna de les afirmacions plantejades necessiti, per a la seva resolució, un raonament independent del requerit per a les altres, ja que d'una altra manera les respostes estarien relacionades entre si,

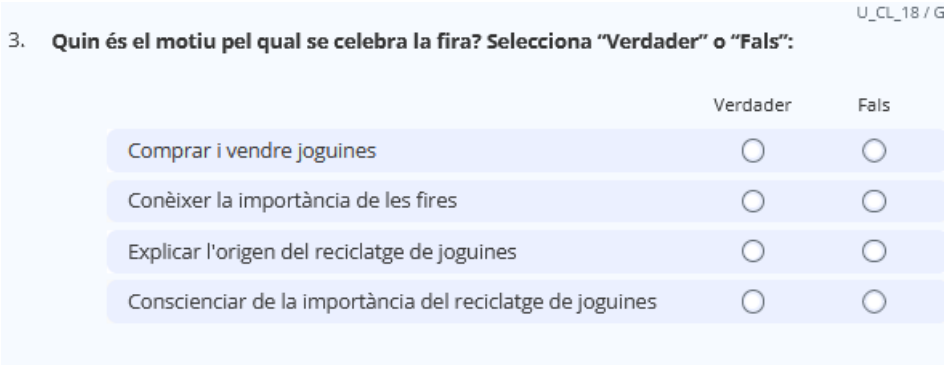

Imatge 2. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta dicotòmica
Font: prova pilot de l'Avaluació General del Sistema de 6è d'EP, Competència lingüística en llengua catalana, Instituto Nacional de Evaluación Educativa (INEE), 2023

  - conjunt d'afirmacions, cadascuna d'elles d'elecció múltiple amb **respostes no dicotòmiques**,

Imatge 3. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta no dicotòmica
Font: prova pilot de l'Avaluació General del Sistema de 6è d'EP, Competència lingüística en llengua catalana, Instituto Nacional de Evaluación Educativa (INEE), 2023

. d'**opció múltiple amb diverses opcions correctes**. Són ítems amb la mateixa estructura que les preguntes d'opció múltiple en els quals diverses de les opcions presentades són correctes.

. **D'aparellament o relació**: en aquests ítems l'alumne o alumna avaluat o avaluada ha d'aparellar els elements presentats en dos o més conjunts d'informació segons la relació existent entre ells. També es classificarien dins d'aquest tipus de preguntes aquelles consistents a emplenar buits sempre que es proporcioni un llistat de termes o elements entre els quals calgui seleccionar. Per relacionar els diferents elements es poden usar fletxes, nombres, lletres, etc.

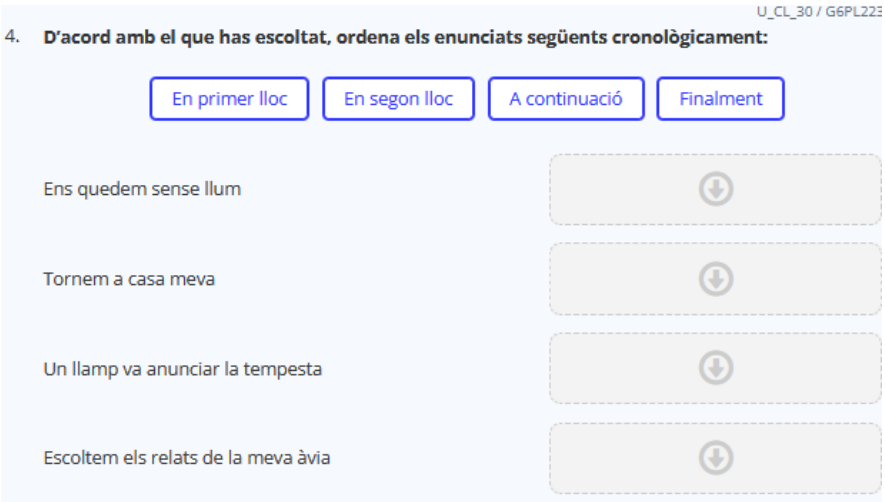

Imatge 4. Exemple d'ítem de resposta tancada aparellament o relació
Font: prova pilot de l'Avaluació General del Sistema de 6è d'EP, Competència lingüística en llengua catalana, Instituto Nacional de Evaluación Educativa (INEE), 2023

2. Semiconstruïda

Exigeixen el desenvolupament de procediments i l'obtenció de resultats, és a dir, l'elaboració d'una resposta per part de la persona avaluada. En general, sol·liciten una breu construcció, per exemple, un nombre que doni resposta a un problema matemàtic o una paraula que completi una frase, o bé que la persona avaluada respongui a alguna qüestió recordant algun coneixement adquirit. Es classificaran en aquesta categoria les preguntes sempre que no es proporcioni un llistat de possibles respostes. Es poden establir diferents nivells de correcció en la resposta. Presenten la classificació següent.

- **Semiconstruïda amb resposta única inequívoca**: la persona avaluada ha d'emplenar un o diversos espais en blanc (*gaps*, segons l'expressió anglesa) amb la informació disponible al propi enunciat o en algun estímul al qual s'associï. Ha d'assenyalar-se que, encara que en principi, en redactar la pregunta, pugui pensar-se que la resposta és única, en els estudis pilot sol comprovar-se que hi ha moltes formes d'expressar aquesta resposta. Per això, a la fitxa de codificació ha de tenir-se en compte l'indicador d'assoliment que l'ítem persegueix avaluar; en general no es penalitzarà per faltes d'ortografia, lletra poc clara, escriptura en majúscules o minúscules o amb xifres o lletres, per exemple. Si alguna d'aquestes circumstàncies es valora negativament s'haurà d'indicar clarament a l'enunciat el que es pretén que la persona avaluada faci, amb indicacions del tipus: «escriu amb xifres». També, pot incloure's un exemple orientatiu que guiï a la persona avaluada en el format de resposta que es persegueix.

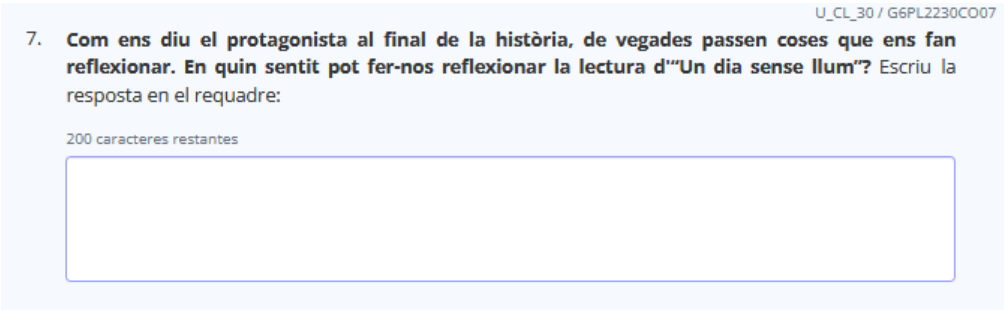

Imatge 5. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca
Font: prova pilot de l'Avaluació General del Sistema de 6è d'EP, Competència lingüística en llengua catalana, Instituto Nacional de Evaluación Educativa (INEE), 2023

- **Resposta semiconstruïda amb diverses respostes possibles**: en aquest tipus de preguntes hi ha nombroses possibilitats de resposta, totes correctes, i que no només es diferencien en la manera de registrar-les (majúscules o minúscules, xifres o lletres...). Per exemple, s'inclourien en aquest grup de preguntes les que demanen que s'indiquin dos adjectius que apareixen en un text (si n'hi figuren més de dos) o que se citin dues obres d'un autor, per exemple.

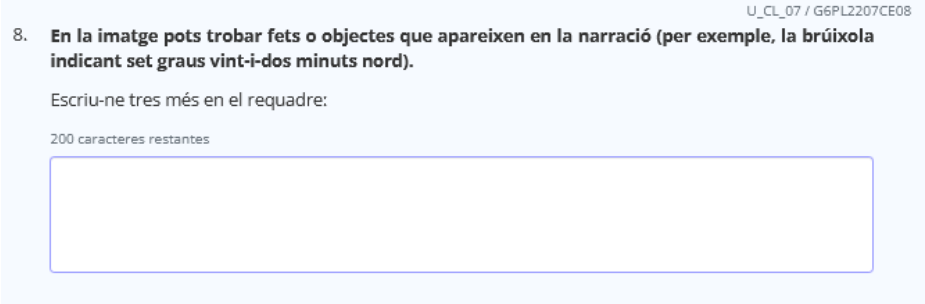

Imatge 6. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca
Font: prova pilot de l'Avaluació General del Sistema de 6è d'EP, Competència lingüística en llengua catalana, Instituto Nacional de Evaluación Educativa (INEE), 2023

3. **Resposta oberta o construïda**: exigeixen construcció per part de la persona avaluada i, per tant, necessiten d'un corrector o correctora que revisi el procediment dut a terme per aconseguir la resposta, compari aquest procés amb els exemples recollits en la guia de codificació i decideixi quina codificació li correspon. Aquest tipus de preguntes resulta particularment important per valorar el procés de reflexió de l'alumnat. Dins d'aquest tipus s'engloben les produccions escrites o les respostes que exigeixen el desenvolupament de procediments i l'obtenció de resultats, entre unes altres. S'inclouen també entre els ítems de resposta construïda aquells en els quals existeix la necessitat d'aconseguir un resultat únic, encara que per arribar a est puguin descriure's diferents procediments o mètodes. Aquest seria el cas, per exemple, d'un problema de matemàtiques en el qual puguin dur-se a terme diferents procediments per obtenir un mateix resultat. Quan es codifiquen aquest tipus de preguntes han de valorar-se, per tant, procediment i resultat, la qual cosa possibilita l'establiment de diferents nivells de correcció en la resposta, en funció del grau de desenvolupament competencial evidenciat.

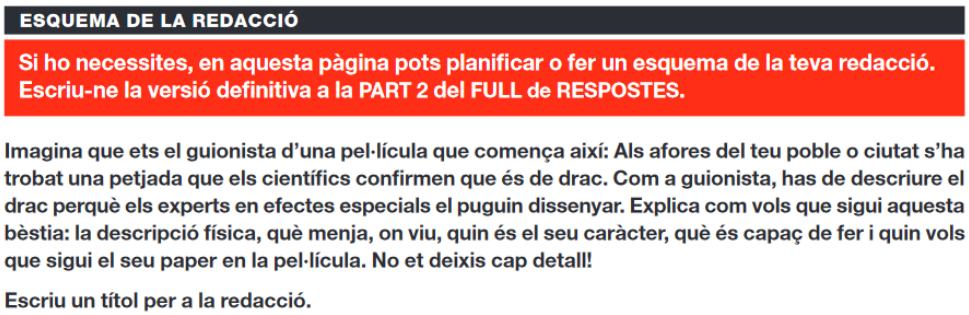

Imatge 7 Exemple d'ítem de resposta oberta o construïda
Font: avaluació de 6è d'educació primària 2022-2023, competència lingüística: llengua catalana, Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, Generalitat de catalunya, 2023

L'experiència d'avaluació, tant en l'àmbit nacional com en l'internacional, fa aconsellable que les proves presentin ítems de diversos tipus, combinant els de resposta tancada amb els de resposta oberta i semiconstruida. Per tant, a manera orientativa, es proposa que l'avaluació de cada competència els percentatges de cada tipus de preguntes s'ajustin aproximadament a la distribució següent:

- 40 % (com a mínim) de preguntes tancades (els 4 formats) i
- 10 % (com a mínim) de preguntes obertes.

Quant al nombre d'ítems proposats, en general els ítems han d'anar agrupats en unitats d'avaluació, amb un estímul i diversos ítems associats que en depenguin, encara que independents entre si. Excepcionalment, també poden proposar-se ítems que no s'agrupin en unitats. Per a l'avaluació de les competències específiques de cada àrea o matèria el nombre d'unitats d'avaluació i d'ítems s'ha d'ajustar al temps previst per a la prova. El nombre d'ítems que contingui la prova ha de ser suficient per mesurar diferents nivells de desenvolupament competencial de l'alumnat.

Dimensions de la competència

Situacions de comunicació: la competència en el seu context

Els elements del currículum al·ludeixen repetides vegades al caràcter situacional de la comunicació humana i, en conseqüència, al seu determinant component contextualizador. De tots els tipus de context o situacions, s'ha entès en aquest marc que, en relació amb primària i secundària, existeixen dos fonamentals en les quals l'alumnat es comunica durant l'ensenyament obligatori, ja sigui de manera oral o escrita:

1. la **situació informativa**, en la qual aquest s'apropa a un text o ho utilitza per conèixer o transmetre de manera objectiva dades, xifres, conceptes o idees de qualsevol tema o àmbit;
2. i la **situació literària**, aquella en què ho fa, de manera subjectiva, per gaudir d'un missatge real, fictici o estètic sobre qualsevol tema o àmbit.

Entorn d'aquestes dues situacions, s'agrupen tant els textos produïts per l'alumnat durant la prova d'avaluació, com els que es presenten en els estímuls associats als ítems. Ambdues situacions tindran un pes determinat en les matrius d'especificació, per la qual cosa juguen un paper principal en el disseny de les unitats d'avaluació. Així mateix, dins d'aquestes dues situacions generals els textos connectaran amb els **àmbits** més propers a l'alumnat: **personal**, **social** i **escolar**.

Destreses

És habitual que, per mesurar la competència lingüística de l'alumnat, es tinguin en compte quatre destreses: comprensió i expressió en la seva manifestació oral i escrita. En aquest marc en contemplem les següents:

Àrea de la comprensió	Àrea de l'expressió
Oral	Escrita
Escrita	

Taula 3. Destreses avaluades

En les proves dissenyades per a educació primària els estímuls i els ítems han de tenir un fort component de guia per a l'alumnat (instruccions específiques per resoldre una tasca, consells de redacció, recordatoris d'ortografia, aclariments de termes, exemples, etc.).

Aquestes destreses han d'acotar els àmbits de producció i recepció que són d'objecte d'avaluació.

Processos cognitius: comprensió oral i escita

Per a la comprensió oral i escrita s'han descrit els **processos cognitius** bàsics en els quals se centra l'avaluació, concebuts com les operacions intel·lectuals que l'alumnat activa davant d'un estímul donat i que provoquen un conjunt d'accions encaminades a una finalitat comuna, resoldre una tasca contextualitzada oferta en una situació de caràcter informatiu o literari. Aquests processos s'han obtingut, com s'ha indicat a l'apartat anterior, a partir de l'examen de les competències específiques de final de segon cicle de primària. En la següent taula s'identifiquen ordenats de menor a major complexitat:

Àrea de la comprensió	
Processos cognitius	**Accions associades als processos cognitius**
Localitzar i obtenir informació	Localitzar Reconèixer Identificar
Realitzar inferències directes	Seleccionar Relacionar Inferir
Integrar i interpretar idees i informacions	Contrastar Deduir Interpretar
Reflexionar i valorar continguts i informacions	Avaluar Valorar Reflexionar

Taula 4. Processos cognitius i accions que s'hi relacionen

Amb la finalitat de precisar en quines accions concretes es poden observar aquests processos cognitius, a la Taula 5 s'ofereix una descripció que pot ajudar a comprendre què esperem que l'alumnat faci en cada nivell cognitiu en resoldre la tasca que se li proposa, a través de l'estímul i els ítems.

Processos cognitius	**Descripció**

Localitzar i obtenir informació	En aquest primer nivell cognitiu, es tracta de reconèixer conceptes o definicions explícites a partir d'una informació donada, amb la finalitat d'obtenir un o més dades concretes. Aquests processos suposen, entre altres accions, localitzar diferents idees manifestades en el text, relatives als elements que en formen part (espai, temps, personatges, accions, ambients, descripcions...), identificar dades d'un gràfic, taula o mapa que aparegui de manera independent, o ben combinats amb un missatge verbal, o reconèixer el caràcter discriminatori que apareix de forma expressa en un text.
Realitzar inferències directes	En aquest nivell dels processos cognitius, l'alumnat és capaç de realitzar inferències directes d'informacions senzilles, comprenent, seleccionant o relacionant dues o més idees, o fragments d'informació, a partir de les dades contingudes en el text de forma explícita. Les inferències en aquest nivell parteixen de l'establiment de vincles en diferents àmbits, com les relacions de causalitat, els motius del comportament d'un o diversos personatges, o les relacions entre aquests, així com la connexió entre la literatura i altres manifestacions artístiques. Igualment, l'alumnat pot inferir, en un text dinàmic, quin enllaç o pàgina web és la correcta per aconseguir un fi determinat. També la selecció de textos literaris, en funció dels seus temes o aspectes bàsics, se situa en aquest nivell.
Integrar i interpretar idees i informacions	Per poder integrar i interpretar idees i informacions, en aquest nivell s'ha d'extreure la informació implícita del text, realitzant deduccions, ja sigui en relació amb la seva finalitat o amb les seves idees principals o secundàries. En aquest tercer nivell és possible interpretar paraules, enunciats i textos des d'un punt de vista metalingüístic. Així mateix,s'hi pot activar la capacitat d'interpretar el llenguatge figurat. Els aspectes verbals i no verbals dels textos i la informació i dades rellevants dels mateixos completen aquest nivell de processos cognitius.
Reflexionar i valorar continguts i informacions	Aquest últim nivell és el més complex. Aquest procés cognitiu pressuposa els nivells anteriors referint-se a accions com les següents: reflexionar sobre diferents aspectes del llenguatge i dels textos; sobre qüestions vinculades amb les actituds (ús discriminatori i d'abús de poder del llenguatge, perspectiva de gènere, ciutadania global o interculturalitat). Valorar qüestions relacionades amb el llenguatge figurat, la idoneïtat de components del text, com el títol, o la capacitat de persuasió d'un argument se situen també en aquest procés cognitiu. Finalment, l'alumnat que es trobi en aquest nivell podrà avaluar una situació o fet, recorrent a els coneixements, idees, experiències o actituds generades des del propi marc de referència conceptual, amb la finalitat de donar una opinió o establir un judici.

Taula 5. Descripció dels processos cognitius

Per a cadascun dels processos s'han redactat indicadors d'assoliment. Aquests són la concreció del procés cognitiu, vinculat a una acció contextualitzada, que permet l'avaluació de la competència.

Processos cognitius	Indicadors d'assoliment

Localitzar i obtenir informació	1.1.	Reconeix el tema d´ un text.
	1.2.	Reconeix la idea principal d´ un text amb recolçament visual.
	1.3.	Reconeix l´ estructura d´ un text (parts, seqüència) amb recolçament visual.
	1.4.	Localitza idees concretes o informació específica d´un text.
	1.5.	Identifica l´´ entorn (temps i lloc) en el que es sitúa el text.
	1.6.	Reconeix paraules. Enunciats o textos des d´un punta de vista lingüístic.
	1.7.	Reconeix models contextuals.
	1.8.	Reconeix gèneres discursius.
	1.9.	Identifica patrons sonors, accentuals i d´ entonació.
	1.10	Identifica patrons elementals culturals propis de la llengua estrangera.
	1.11	Reconeix les parts fonamentals del text.
Realitzar inferències directes	2.1.	Selecciona el patró contextual comunicatiu que conlleva el text.
	2.2.	Relaciona el contingut del text amb la temàtica proposada.
	2.3.	Infereix aspectes socioculturals més significatius relatius als costums i vida quotidiana de països on es parla la llengua estrangera.
	2.4.	Infereix lèxic habitual .
	2.5.	Infereix informació bàsica sobre aspectes socioculturals.
	2.6.	Selecciona un lèxic habitual sobre temes propers al ´experiència de l´ alumne.
Integrar i interpretar idees i informacions	3.1.	Dedueix la funció comunicativa adequada a l´àmbit i context.
	3.2.	Dedueix la finalitat del text .
	3.3.	Dedueix significats de termes o expressions desconegudes a partir del context.
	3.4.	Interpreta dades e informació rellevant del text.
	3.5.	Dedueix possibles alternatives a les accions dels personatges.
	3.6.	Interpreta conceptes o textos breus en situacions d´´ atenció a la diversitat.
	3.7.	Contrasta similituds entre llengües.
	3.8.	Contrasta diferències entre llengües.
	3.9	Dedueix la idea principal .
	3.10	Dedueix les idees secundàries.
	3.11	Reorganitza les idees e informacions contingudes en un text.
	3.12	Distingeix entre fets reals i fantàstics.
Reflexionar i valorar continguts i informacions	4.1.	Valora una informació a través del llenguatge no verbal
	4.2.	Valora les diferències entre els diferents tipus de llenguatge utilitzats
	4.3.	Avalua l'interès artístic d'un text

Taula 6. Processos cognitius relacionats amb els indicadors d’assoliment

Propietats textuals

Els processos cognitius, i els indicadors que s'hi associen, són vàlids per avaluar la consecució dels objectius competencials de l'àrea de comprensió (oral i escrita). No obstant això, en aquest marc s'estima diferent el procediment que s'ha d'emprar en el cas de les destreses d'expressió, que no s'avaluaran a partir dels processos cognitius. Aquests, en les destreses de comprensió, es poden identificar dins de l'estímul, almenys fins a un punt acceptable per a la seva avaluació amb un disseny adequat dels ítems que s'hi associen. No obstant això, en les destreses d'expressió és necessari avaluar el producte final: el text. Això suposa que, perquè l'avaluació sigui fiable, les preguntes es facin, preferiblement, de forma oberta. L'objectiu és obtenir una producció suficient de l'alumnat, a qui se li han de plantejar estímuls guiats que s'ajustin als contextos i a les situacions comunicatives significatives, de manera que aquestes produccions resultin el més competencials possible.

Per tant, i partint de la base que els processos cognitius estan implícits en la creació del text (lloc que es pressuposen davant la tasca de producció), s'han de valorar únicament les propietats textuals. Aquestes juguen un paper fonamental i es revelen en l'expressió com a indicadors vàlids que permet avaluar, de forma eficaç, la competència de l'alumnat. En conseqüència, en aquest marc ens hem basat en les tres propietats generalment acceptades que tot text ben conformat ha de tenir.

- En primer lloc, la **coherència**, entesa com a unitat temàtica, d'organització i de contingut d'un text, que es manifesta en la relació lògica que guarden els enunciats entre ells i amb el tema. Aquesta propietat suposa que les idees presents en el text guardin relació i siguin rellevants pel que fa al tema. De forma simultània, la producció ha d'incloure idees noves que s'hi introdueixin de manera progressiva per ampliar la informació requerida. Finalmen tperquè el text sigui coherent, aquestes idees han de presentar-se de forma ordenada i clara pel que fa al contingut.

- En segon lloc, la **cohesió**, entesa com a connexió formal que es dona entre les parts del text mitjançant mecanismes lexicosemàntics i morfosintàctics. Suposa, per tant, que els enunciats que conformen el text estiguin correctament enllaçats, mitjançant la utilització de connectors quan sigui necessari. La unitat textual també es manifesta a través de la utilització de camps semàntics relacionats fonamentalment amb el tema del text i que posin de manifest cert domini lèxic. Finalment, aquesta propietat també es manifesta quan ean la producció s'utilitzen recursos per evitar repeticions innecessàries. Aquests poden ser de naturalesa semàntica, com l'ús de sinònims i hiperònims, o bé gramatical, a través de la utilització de paraules amb identitat referencial, com els pronoms o adverbis, entre d'altres.

- L'**adequació** és la tercera propietat i suposa l'adaptació del text al context en el qual es produeix, de manera que sigui apropiat a la seva finalitat i a la situació comunicativa. En aquest marc es valora l'adequació en dos sentits. D'una banda, l'adaptació de la producció al context en el qual s'inscriu, en relació amb les indicacions proporcionades a l'estímul. Per a això, s'ha de valorar l'ús del registre, que es manifesta fonamentalment en l'ús de certes expressions i lèxic apropiat.

D'altra banda, també s'avaluarà l'adequació del text a les normes gramaticals i ortogràfiques (aquestes últimes en l'expressió escrita), i es requerirà que les compleixi en funció del nivell educatiu avaluat.

Aquestes tres propietats, no obstant això, no han de tenir el mateix pes a primària que a secundària dins d'aquest marc. La cohesió, tal com s'ha definit més amunt, és una propietat que només de manera molt elemental apareix reflectida en els textos produïts per l'alumnat que finalitza segon cicle de primària. Desenvolupar un nombre alt de rúbriques orientades a mesurar aquesta propietat textual sembla excessiu en el cas de primària, sobretot si es té en compte que aquestes rúbriques podrien dedicar-se a mesurar les altres dues destreses, més rellevants en aquesta etapa. En conseqüència, en aquest marc s'ha optat no només per desenvolupar rúbriques específiques per a cada curs avaluat, sinó per **incloure**, en el cas de la prova de primària, **la "cohesió" en la propietat textual «coherència»**, dedicant a la primera un nombre menor d'indicadors.

Per avaluar les destreses d'expressió partim, doncs, de produccions obertes en les quals s'avaluarà la presència de les propietats textuals anteriorment citades. No obstant això, perquè l'avaluació sigui més objectiva i precisa, és aconsellable adaptar la rúbrica als estímuls i tasques concretes que formin part de cada prova, sense perdre de vista que les situacions proporcionades per a l'expressió poden contextualitzar-se per avaluar la creació de textos d'intenció literària, la gestió dialogada de conflictes o la comunicació d'una informació, entre d'altres.

A la Taula 7 s'ofereixen, a la primera columna, les propietats textuals de l'expressió escrita. En les següents columnes apareixen els indicadors d'assoliment que es vinculen a les propietats (coherència i adequació) i que permeten l'elaboració de les rúbriques de cada destresa.

Rúbrica de textos escrits de l'àrea d'expressió 4t EP Competència ling¨´üística			
Nivells d´ especificació	**Codi**		
	0	**1**	**2**
Gramàtica	La gramàtica és el deficient i fa el text incomprensible.	La gramàtica és comprensible , encara que pot haver diverses interferències.	Utilitza la gramàtica apropiada , encara que pot haver alguna interferència.
Lèxic	La codificació del lèxic és deficient i existeixen moltes invencions i calcs.	El lèxic és comprensible, encara que pot haver interferències.	Utilitza el lèxic apropiat , encara que pot haver alguna interferència.
Ortografia	Comet més de 5 faltes ortogràfiques bàsiques , incloent l´us de majúscules.	Comet , com a màxim 5 faltes ortogràfiques bàsiques , incloent l´us de majúscules.	Utilitza correctament els signes de puntuació. Es respecta l´ estructura.
Puntuació i estructura del text: màrgens, paràgrafs , espais i tipus de text.	Comet més de 5 faltes de puntuació bàsiques (punts finals , comes enumeratives , etc). No es respecta l´ estructura del text.	Comet . Coma màxim 5 faltes en els signes de puntuació. Respecta parcialment l´ estructura.	Utilitza correctament els signes de puntuació. Es respecta l´ estructura.
Competència sociolingüística			
	Codi		
	0	**1**	**2**
Adaptació	L´ alumne pràcticament utilitza expressions que s´adaptin a la pregunta	El text sí és adequat a la situació comunicativa sol·licitada.	L´expressió està adaptada a la pregunta.
Quantitat	La quantitat d´ informació aportada és insuficient .	Aporta una quantitat d´´informació suficient, encara que a vegades pot olvidar algun detall.	Aporta una quantitat d´informació suficient.
Competència pragmàtica			
	Codi		

	0	1	2
Coherència i cohesió No utilitza conjuncions. Respon amb unitats que no tenen sentit complet. No utilitza conjuncions Respon amb unitats que careixen de sentit complet	S´expressa de forma desordenada I confusa.	Part de la informació s´expressa de forma desordenada , però s´entén el sentit global.	S´expressa de forma ordenada I clara.
	És capaç d´utilitzar alguna conjunció .	Utilitza un ventall de nexos molt senzills.	
	Respon generalment a nivell de paraula o sintagma, però pot que també produeixi a major nivell proposicional.	Respon a nivell de paraula o sintagma , però pot que també produeixi a major nivell proposicional.	

Taula 7: Rúbrica d'avaluació de l'expressió escrita

Consideracions sobre la rúbrica d'expressió escrita

Com s'ha indicat ja en aquest document, l'elecció dels estímuls condicionarà la dificultat de la prova. Per a l'expressió escrita es poden considerar diferents tipologies textuals, o sol·licitar l'elaboració de textos amb intenció literària i consciència d'estil, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres.

Pel que fa a la codificació, perquè la tasca sigui efectivament codificada, haurà de complir els requisits i indicacions que s'hi demanin. En cas contrari, serà exclosa del procés d'avaluació. Per exemple, si la tasca indica que han d'escriure's consells per respectar el medi ambient, no es codificarà un text narratiu que parli sobre animals prehistòrics. Els errors gramaticals o faltes ortogràfiques que siguin iguals i es repeteixin es computaran com una sola falta o error.

Finalment, en les proves d'expressió escrita es requerirà que les produccions tinguin un mínim de paraules, amb la finalitat que es pugui avaluar amb fiabilitat aquesta destresa. El nombre de paraules suggerit és d'unes 70.

Matrius d'especificació

Les matrius d'especificació mostren els percentatges d'avaluació de les destreses.

Avaluació de les destreses CO, CE i EE			
	Oral	**Escrita**	**Total**
Comprensió	40%	40%	80%
Expressió	---	20%	20%
Total	40%	60%	100%

Taula 8. Avaluació de les tres destreses

Processos cognitius. Comprensió oral						
	Localitzar i obtenir informació	**Realitzar inferències directes**	**Integrar i interpretar idees i informacions**	**Reflexionar i valorar continguts i informacions**		**Percentatge total de la prova**
	16%	12%	10%	2%		40%

Processos cognitius. Comprensió escrita						
	Localitzar i obtenir informació	Realitzar inferències directes	Integrar i interpretar idees i informacions	Reflexionar i valorar continguts i informacions		Percentatge total de la prova
	16%	12%	10%	2%		40%

Taula 9. Avaluació dels processos cognitius de la comprensió escrita

Propietats textuals. Expressió escrita			
Competència lingüística	compet`encia sociolingüística	Competència pragmàtica	Percentatge total de la prova
7%	6%	7%	20

Taula 10. Avaluació de les propietats textuals de l'expressió escrita

L'adaptació dels percentatges proposats amb la distribució dels processos cognitius dona com a resultat la matriu d'ítems següent:

	Procés cognitiu	Accions	CO	Percentatge	CE	Percentatge
Ítems	Localitzar i obtenir informació	Localitzar			1	
		Reconèixer	1		1	
		Identificar	1	16%	1	16%
	Realitzar inferències directes	Seleccionar	1		4	
		Relacionar	1		1	
		Inferir	1	12%	2	12%
	Integrar i interpretar idees i informacions	Contrastar	1		2	
		Deduir	1		4	
		Interpretar	1	10%	2	10%
	Reflexionar i valorar continguts i informacions	Avaluar			1	
		Valorar	1		1	
		Reflexionar		2%	1	2%
	Total per dimensions		9	40%	21	40 %
	Total					**80 %**

Taula 11. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en les destreses de comprensió oral i comprensió escrita

	Propietats textuals	EE	Percentatge
Ítems	Competència lingüística	4	7%
	Competència sociolingüística	2	6%
	Competència pragmàtica	3	7%
	Total	9	20 %

Taula 12. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en la destresa de l'expressió escrita.

Exemples d'estímuls i d'ítems

L'avaluació educativa, quan es realitza a gran escala, i de manera externa, exigeix un disseny de proves complex, rigorós i, alhora, comú per a una població àmplia i heterogènia. A les propostes teòriques que es fan en aquest marc per a 4t d'EP i 2n d'ESO, cal afegir, a manera d'exemples, algunes concrecions d'estímuls, ítems i guies de codificació que il·lustrin aquestes propostes.

La confecció dels ítems ha de concretar-se en una tasca clara i senzilla, que l'alumnat pugui realitzar sense dificultats. L'elaboració dels ítems ha de tenir en compte les especificacionss següents:

Codi d'ítem		
Tipus d'ítem (resposta)		
Estímul		
Model		
Procés cognitiu		
Indicador d'assoliment		
Descripció		
Situació d'aplicació		
Context		
Enunciat		
Resposta correcta		
Codificació de respostes	0	
	1	
	2	
Dificultat	1/2/3	

Taula 13. Graella d'especificació d'ítem

Pel que fa als estímuls, s'han de contemplar estímuls que siguin motivadors i propers a l'alumnat, adequats des d'un punt de vista cultural i lingüístic, i que promoguin aspectes

transversals i comuns en el nostre currículum, com l'alimentació saludable i la consciència ecològica.

A continuació proposem possibles textos per emprar com a estímuls:

Anuncis i algunes instruccions senzilles com regles escolars , anar d´´una banda a una altra , entendre missatges en una estació de tramvia,(whats app , e mail , missatges de felicitacions , postals , diaris , revistes , guies de les tendes , informació d´ un hotel, situacions familiars en anuncis senzills en situacions senzilles , en supermercats, amb hores senyalades d´ entrada i sortida.

Estructura de les proves

L'aplicació d'aquest marc teòric a la realització de les proves diagnòstiques té com a resultat la proposta d'estructura composta per 4 models que integren una part comuna (audició i text) i una de pròpia (text i expressió escrita) amb els corresponents ítems distribuits d'acord amb les matrius de l'apartat anterior (vegeu taules 12 i 13).

Model 1			**Núm.**	**%**
Comuna	Listening 1	Ítems	7	38%
	Listening 2		7	38 %
	Reading 1		7	
Específica	Reading 2		7	
	Writing 1		9	24 %
		Total	37	75,67%
Model 2			**Núm.**	**%**
Comuna	Listening 1	Ítems	7	38%
	Listening 2		7	
	Reading 3		7	
Específica	Writing 2		9	24 %
		Total	37	75,67 %
Model 3			**Núm.**	**%**
Comuna	Listening 1	Ítems	7	38%
	Listening 2		7	
	Reading 1		7	
Específica	Reading 4		7	38%
	Writing 3		9	36%
		Total	37	75,68%
Model 4			**Núm.**	**%**
Comuna	Listening 1	Ítems	7	38
	Listening 2		7	38
	Reading 1		7	
Específica	Reading 5		7	
	Writing 4		9	24
		Total	37	75,67%

Taula 14. Estructura de les proves

Pel que fa a la tria de les tipologies adequades per a 4t d'EP que abracin equitativament l'avaluació de tots els processos. Proposem la distribució següent:

Textos	Tipologia
Audició	Conversacional
Text 1	Narratiu
Text 2	Instructiu
Text 3	Expositiu
Text 4	Descriptiu
Text 5	D'interacció

Taula 15. Tipologia textual dels estímuls

Índex d'il·lustracions

Imatge 1. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple. 7

Imatge 2. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta dicotòmica 8

Imatge 3. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta no dicotòmica 8

Imatge 4. Exemple d'ítem de resposta tancada aparellament o relació 9

Imatge 5. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca 9

Imatge 6. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca 10

Imatge 7 Exemple d'ítem de resposta oberta o construïda 10

Índex de taules

Taula 1. Elements curriculars 4

Taula 2. Competències específiques de l'assignatura de Llengua castella I literatura a EP relacionades amb els criteris d'avaluació del 2n cicle d'EP 6

Taula 3. Destreses avaluades 11

Taula 4. Processos cognitius i accions que s'hi relacionen 12

Taula 5. Descripció dels processos cognitius 13

Taula 6. Processos cognitius relacionats amb els indicadors d'assoliment 14

Taula 7: Rúbrica d'avaluació de l'expressió escrita 16

Taula 8. Avaluació de les tres destreses 17

Taula 9. Avaluació dels processos cognitius de la comprensió oral 17

Taula 10. Avaluació dels processos cognitius de la comprensió escrita 18

Taula 11. Avaluació de les propietats textuals de l'expressió escrita 18

Taula 12. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en les destreses de comprensió oral i comprensió escrita 18

Taula 13. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en la destresa de l'expressió escrita 19

Taula 14. Graella d'especificació d'ítem 19

Taula 15. Proposta de tipus de texts 20

Taula 16. Estructura de les proves 21

Taula 17. Tipologia textual dels estímuls 22

Bibliografia

Govern de les Illes Balears. (2022). *Decret 31/2022. d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears.* Palma: Govern de les Illes Balears.

Govern d'Espanya. (2020). *Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la quela es modifica la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.* Madrid: Govern d'Espanya.

Ministerio de Educación y Formación Profesional. *Marco general para las Evaluaciones de diagnóstico* . Madrid: Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2023